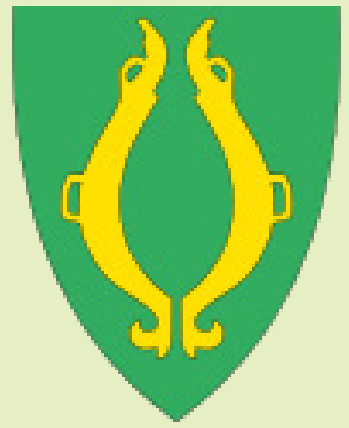

Hjorteviltplan for Engerdal kommune 2020 -2024

Vedtatt i kommunestyret 16.12.2020

Foto: Bjørnar Johnsen

Produktet er utarbeidet av

Naturdata

Hjorteviltplanen er et målsettingsdokument som med bakgrunn i forrige hjorteviltplan 2016 - 2019, innsamlet data, erfaringer og valg beskriver hvilke tiltak som bør settes i gang for å nå ønskede målsettinger på kort og lang sikt.

Sammendrag

Denne hjorteviltplanen for Engerdal kommune er utarbeidet av Naturdata as i tett samarbeid med kommunen i perioden mai 2020 – oktober 2020.

Bakgrunnen for å utvikle en hjorteviltplan er at Forskrift om forvaltning av hjortevilt av 08.01.2016 pålegger kommunene at de skal ha etterprøvbare mål for forvaltningen av blant annet elg.

Kapittel 4 gir en rask oversikt over forvaltningsstrukturen (valdstrukturen) i Engerdal kommune. Deretter presenteres den totale mengden overvåkingsdata og elgens bestandsutvikling i ulike figurer og tabeller. Dette danner grunnlaget for en forståelse av bestandssituasjonen og hvilke forvaltningstiltak som kan være aktuelt å sette inn for å nå de satte målsettingene basert på dagens bestandssituasjon.

Kapitlene Faggrunlag, Overvåkningsmetoder og Styringsverktøy som lå til grunn for forrige hjorteviltplan for Engerdal kommune 2016 - 2019 er fortsatt gjeldende. I denne hjorteviltplanen er derfor disse kapitlene ikke gjenngitt, men det henvises til gammel plan ved behov.

Kapittel 5 om forvaltningsmål tar for seg en gjennomgang av måloppnåelsen for de kortsiktige målene som ble satt i forrige plan. Noen mål ble nådd, og noen krever lengre tidshorisont for å kunne nås. Nye målsettinger er satt og virkemidlene for å nå målene er vurdert og satt på nytt. I tillegg beskrives innsamlingen av datamateriale og hvem som gjøre hva, når med tanke på innsamlingen av jaktstatistikken.

Kapittel 6 Formalia gir et oversiktlig bilde på «hvem gjør hva, når» innenfor hjorteviltforskriftens rammer.

Ny telleinstruks for sett elg og hjort
Før jakta 2018 ble instruksen for rapportering av sett elg og hjort endret.

Gammel instruks:
Ved gammel instruks skulle man kansellere dobbeltobservasjoner av dyr, f. eks: hvis et jaktlag på 5 stk jegere så en elgku, av disse var det 4 stk som observerte den ene elgkua. Da skulle man kun rapportere 1 observert elgku.

Med ny instruks skal alle observasjoner telles med. På en tilsvarende jaktdag som beskrevet over skal alle observasjonene telles med ved rapportering. Altså 4 observerte elgkyr denne dagen.

På bakgrunn av dette, vil indeksen for sett elg pr. jegerdag før og etter endring av instruks ikke være sammenlignbare. Dette medfører at denne indeksen ikke kan brukes frem til man får noen år med datainnsamling med ny instruks. Det er anbefalt at man tar i bruk felt elg pr. jegerdag som ny indeks for å se på bestandsutviklingen. Denne indeksen påvirkes ikke av endring i instruks.

Forord

Arbeidet med denne Hjorteviltplanen startet opp i mai 2020 og ble avsluttet oktober 2020. Vi takker for et meget godt samarbeid med Engerdal kommune og ønsker kommunen lykke til med den framtidige forvaltningen av elg, hjort og rådyr.

Røyrvik, oktober 2020

Bodil Haukø

Daglig leder

Foto: Jon Inge Tollefsen

Innhold

1.	Avtaleparter	5
2.	Bakgrunn	5
2.1	Hvorfor en Kommunal Hjorteviltplan?	5
2.2	Rammeverk for elgforvaltningen	5
3.	Forvaltningsmål	6
3.1	Overordna mål	6
3.1.1	Langsiktige mål	6
3.1.2	Kortsiktige mål	6
4.	Jaktområder, overvåkingsdata og bestandsutvikling i Engerdal kommune	7
4.1.	Elgjaktområder og valdstruktur i Engerdal kommune.	7
4.2.	Tilgjengelige overvåkingsdata fra Engerdal kommune	7
4.3	Elgens bestandsutvikling	10
5.	Forvaltningsmål for Engerdal kommune i planperioden	16
5.1	Måloppnåelse i forrige planperiode 2015 – 2019	16
5.2	Overordna mål for elgforvaltningen i Engerdal kommune	16
5.3	Kortsiktige og langsiktige mål for elgforvaltningen i kommunen 2020 - 2029	16
5.4	Utfyllende kommentarer for Engerdal kommune	18
5.5	Forvaltning av rådyr i Engerdal kommune	20
5.6	Hjort – en ny art og ressurs i Engerdal kommune	22
5.7	Innsamling av data	24
5.7.1	Årlig revisjon	25
5.7.2	Rullering av bestandsplaner	25
5.7.3	Tiltak for å nå langsiktige mål og mål i bestandsplanperioden	25
6.	Formalia	26
6.1	Hjorteviltåret, datoer, frister og rapportering	26
6.2	Viktige datoer å forholde seg til	26

1. Avtaleparter

Denne hjorteviltplanen for Engerdal kommune er utarbeidet av Naturdata i 2020, i tett samarbeid med Engerdal kommune. Dette skal være et styringsdokument for utviklingen i elgbestanden for perioden 2020 - 2024 der målene som er satt skal være etterprøvbare ved slutten av 5-årsperioden. Denne planen er en videreføring av Hjorteviltplanen 2016 – 2019. Mot slutten er det et lite delkapittel om rådyr i planen, som blant annet beskriver hvordan fellingsresultatene har vært og hvilke målsettinger kommunen har framover. Til slutt er det et lite delkapittel om hjort som er en ny art i Engerdal kommune. Det er ikke åpnet for jakt, men det observeres stadig mer hjort i kommunen.

2. Bakgrunn

2.1 Hvorfor en Kommunal Hjorteviltplan?

Produktet Kommunale Hjorteviltplaner ble utviklet av Naturdata, slik at kommunene og rettighetshaversiden skal kunne etterprøve om de når sine langsiktige mål for forvaltning av hjorteviltbestanden. NINA rapport 383 Kommunal viltforvaltning (2008) viser at få kommuner har etterprøvbare mål for hjorteviltbestanden i et langsiktig perspektiv. Etter § 3 i Forskrift om forvaltning av hjortevilt av 08.01.2016 skal kommunene ha etterprøvbare mål for forvaltning av elg, hjort og rådyr. Dette produktet skal hjelpe kommunen og rettighetshaversiden til å tenke målrettet på hvordan man ønsker at den framtidige hjorteviltbestanden i kommunen skal være og at dette underveis kan etterprøves og evalueres.

2.2 Rammeverk for elgforvaltningen

Det er Stortinget gjennom Landbruks- og matdepartementet (LMD) som legger rammene for hvordan hjorteviltforvaltningen skal gjennomføres. Disse utøver sin politikk gjennom fylkeskommunen og ut til kommunen. Etter at det ble bestandsplanbasert forvaltning av hjortevilt, er det rettighetshaversiden som har ansvaret for å utarbeide bestandsplaner i tråd med offentlige føringer. Kommunen har vedtaksmyndighet i hjorteviltforvaltningen og er den naturlige samarbeidspartner for rettighetshaversiden.

3. Forvaltningsmål

3.1 Overordna mål

De overordna målene bør være av generell art og reflektere hvilke hovedprioriteringer som ønskes av elgforvaltningen i kommunen. Disse bør ikke avvike mye fra de nasjonale målsetningene for hjorteviltforvaltningen. Dette for å synliggjøre at kommunen forvalter elgen innenfor de forvaltningsrammene de er delegert ansvaret å forvalte innenfor.

3.1.1 Langsiktige mål

Med langsiktige forvaltningsmål mener vi hvordan vi ønsker at elgbestanden, elgjakta og elgens påvirkning på omgivelsene skal være på lengre sikt (10 – 20 år). Til forskjell fra overordna mål er det her viktig å være konkret og presis slik at måloppnåelsen kan vurderes i etterkant. Bestandstetthet kan oppgis som en ønsket observasjonsrate under jakta (sett/felt elg pr. jegerdag). Det samme gjelder ønsket kjønnssammensetning i bestanden. Tilsvarende kan det ønskede fremtidige jaktuttaket beskrives i antall og sammensetning.

Bestandskondisjonen er vanskeligere å styre, men ambisjonsnivået kan likevel uttrykkes i tall. Dette gjelder også elgens påvirkning på andre samfunnssektorer som skogbruk og trafikk.

3.1.2 Kortsiktige mål

De kortsiktige forvaltningsmålene gjelder for planperioden og utgjør delmål på veien til de langsiktige målene. De kortsiktige målene bør derfor styre i retning av de langsiktige målene. Det gjelder ikke for jaktuttaket, som både er et styringsverktøy og en målparameter. I en overgangsperiode kan det derfor være et mål å øke jaktuttaket for på sikt å redusere bestanden til et nivå der jaktuttaket er lavere. I likhet med de langsiktige målene er det viktig å være så konkret og kvantitativ som mulig ved fastsetting av kortsiktige mål. Dette gjelder særlig for forhold som er under direkte innflytelse av forvaltningen og jaktlaga (som jaktuttak og bestandstetthet). Bestandskondisjonen, beitetrykket og antallet trafikkulykker er i større grad påvirket av forhold utenfor forvaltningens kontroll (for eksempel av klima, skogbruk og trafikkvolum), og det kortsiktige forvaltningsmålet kan derfor være vanskeligere å kvantifisere. De bør likevel gis en kvalitativ vurdering (øke, redusere) som avspeiler ambisjonene til kommunen.

Foto: Edvard Lund

4. Jaktområder, overvåkingsdata og bestandsutvikling

4.1 Elgjaktområder og valdstruktur i Engerdal kommune

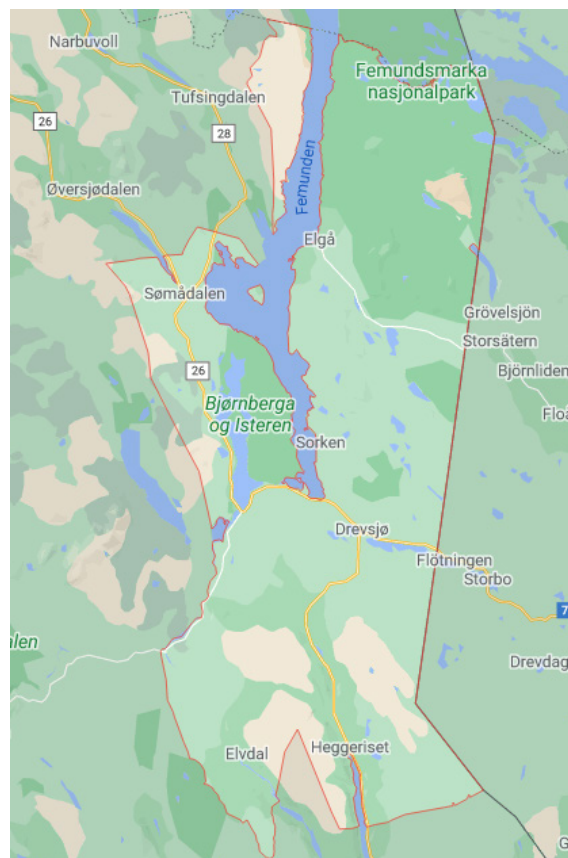
Engerdal kommune har et tellende elgjaktareal på 1174017 dekar fordelt på fire vald og 47 jaktfelt (Tabell 1). Mintearealet varierer mellom vald fra 2500 til 5000 dekar (Tabell 1).

Tabell 1. Oversikt over godkjente vald i Engerdal kommune.

Nasjonal vald id	Navn	Valdansvarlig	Tellende areal daa	Minsteareal	Antall jaktfelt
3425V0004	Viltstellområde III (Stats allmenningen)	Bjørnar Johnsen	957 000	5000	31
3425V0005	Sylen	Tore Joten	15 800	4500	1
3425V0009	Engerdal Grunneierforening for jakt og fiske	Hilda Femundsenden	84 698	2500	8
3425V0010	Hylleråsen/ Heggeriset VSO	Jon Inge Tollefsen	116519	2500	7

4.2. Tilgjengelige overvåkingsdata fra Engerdal kommune

Fra Engerdal kommune har vi tilgjengelig sett elg-data og slaktevekt fra Hjorteviltregisteret, og avskytningsdata og irregulær avgang fra SSB. For 2008 er felte elg hentet fra Hjorteviltregisteret. I tillegg rapporterer kommunen elg påkjørt, men ikke drept, til Hjorteviltregisteret. I tabellene og figurene under viser vi antall data som ligger til grunn for de ulike indeksene de siste 15 årene (2005 – 2019)

Figur 1. Kart over Engerdal kommune

Tabell 2. Antall dyr sett fordelt på kjønn og alder, samt registrert jaktinnsats og rapporteringsfrekvens i Engerdal kommune i perioden 2005-2019.

År	Sett okse	Sett Ku0	Sett ku1	Sett ku2	Sett kalv	Ukjent	Totalt sett	Antall jeger dager	Antall skjema
2005	645	510	370	116	617	344	2602	5524	43
2006	465	305	225	46	335	202	1578	3467	45
2007	419	296	272	72	434	178	1671	3297	45
2008	457	345	244	28	310	201	1585	3504	46
2009	75	46	49	9	82	43	304	782	13
2010	338	246	259	50	373	191	1457	3857	45
2011	377	300	252	41	352	176	1498	3985	45
2012	326	314	213	30	286	168	1337	3750	45
2013	346	320	235	27	296	192	1416	3689	45
2014	406	344	281	33	359	209	1632	3960	45
2015	357	347	253	44	351	202	1554	3849	45
2016	442	289	253	25	319	173	1501	3673	46
2017	351	256	251	25	310	166	1359	3048	44
2018	570	493	343	24	418	274	2122	3341	46
2019	512	405	391	51	516	342	2217	3390	46

*OBS: Tall for årene 2005 og 2009 avviker sterkt fra årene før og etter, disse bør derfor vurderes med forsiktighet.

Tabell 3. Antall dyr felt fordelt på kjønn og alder i Engerdal kommune i perioden 2005-2019.

År	O k s e - kalv	Ku kalv	Okse-åring	Ku-åring	E l d r e okse	E l d r e ku	Planlagt avskyting	Andel felt
2005	29	24	27	31	37	34	193	0,94
2006	32	35	27	21	36	38	216	0,88
2007	44	38	31	18	49	40	217	1,01
2008	31	26	39	18	52	43	202	1,03
2009	28	38	21	15	60	44	208	0,99
2010	38	41	26	30	46	44	243	0,93
2011	34	35	23	15	59	46	242	0,88
2012	33	30	29	19	51	40	242	0,83
2013	31	32	22	12	43	53	240	0,80
2014	29	37	26	14	46	34	224	0,83
2015	37	27	25	15	44	32	225	0,80
2016	30	34	20	20	41	33	224	0,79
2017	26	25	27	18	42	39	222	0,80
2018	27	28	33	19	25	31	160	1,02
2019	35	31	27	14	34	28	191	0,88
Snitt	32	32	27	19	44	39	217	0,89

Tabell 4. Gjennomsnittlig slaktevekt og antall elg med slaktevektdata (n) fordelt på kjønn og alder i Engerdal kommune i perioden 2005-2019.

År	Oksekalv		Kukalv		Okseåring		Kuåring		Eldre okse		Eldre ku	
	snitt	n	snitt	n	snitt	n	snitt	n	snitt	n	snitt	n
2005	64		60		122		126		218		161	
2006	64		63		129		124		216		159	
2007	62		59		117		118		219		158	
2008	68		61		131		115		214		166	
2009	67		62		129		126		203		171	
2010	68		63		132		124		224		165	
2011	67	34	62	35	125	22	130	15	200	60	164	46
2012	74	10	64	7	126	9	123	7	192	14	174	9
2013	71		61		123		122		192		158	
2014	68	28	61	37	127	26	112	14	211	46	166	33
2015	62	33	60	23	121	24	119	14	201	40	162	28
2016	64	5	54	4	124	2	128	3	215	8	173	5
2017	61		63		116		110		215		162	
2018	65	8	56	4	125	5	108	3	198	7	170	7
2019	63	35	55	30	120	27	119	14	210	34	156	28
Snitt 05-09	65		61		126		122		214		163	
Snitt 10-14	70		62		127		122		204		165	
Snitt 15-19	63		58		121		117		208		164	
Snitt 05-19	66		60		124		120		209		164	

*OBS Tallmaterialet for slaktevektene er svært varierende fra år til år. Dette bør tas med i betraktningen når man leser statistikken.

Foto: Eskil Vete Herfindal

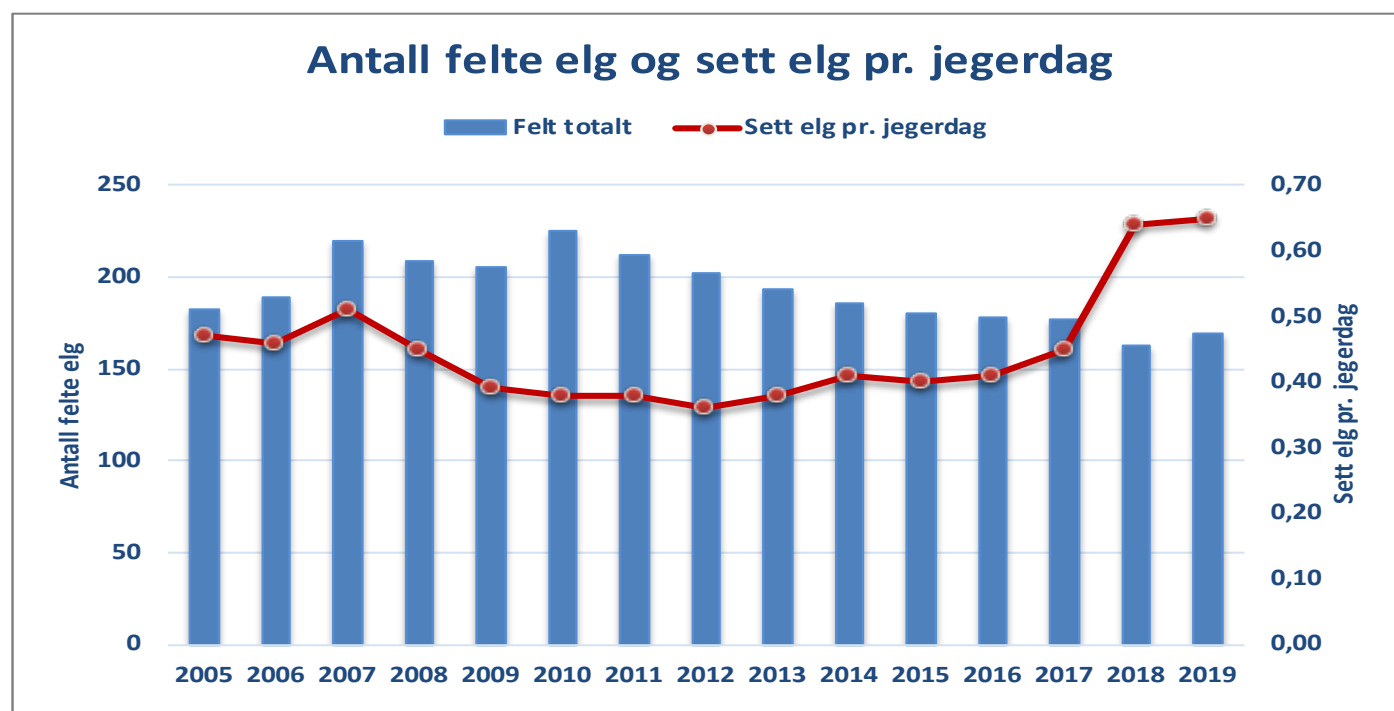
I Engerdal kommune registreres det et høyt antall sett elg hvert år og jaktinnsatsen er høy (Tabell 2). Nesten alle jaktfeltene i Engerdal registrerer sett og skutt elg hvert år, og det var også tilfelle i 2019 (Tabell 2). Jaktinnsatsen har vært rimelig stabil i perioden med unntak av 2005 og 2009. I samtlige år har antall jaktdager vært mellom 3000 og 4000 hvert år i kommunen, mens tilsvarende tall var 5524 og 782 i henholdsvis 2005 og 2009. I tabellene hvor dette er aktuelt markeres dette med (*OBS: Tall for årene 2005 og 2009 avviker sterkt fra årene før og etter, disse bør derfor vurderes med forsiktighet).

Også jaktuttaket er høyt, og andelen av kvoten (planlagt årlig avskytning) som felles ligger jevnt over 90 %. I 2019 var fellingsprosenten 88.

Antall veide slaktevekter er kun tilgjengelig for noen år. Snittvektene for de fleste år er basert på et ukjent antall individer (Tabell 4). For at tallmaterialet skal være av god kvalitet behøves det et større antall vekter (helst over 10 pr. kjønns- og alderskategori). Dette sikrer at de gjennomsnittlige slaktevektene er et godt mål på variasjonen i elgens kroppsvekt i jaktuttaket.

Datamateriale for Engerdal kommune vurderes til å være av god kvalitet for å si noe om bestandsutviklingen, sett bort i fra avvikene nevnt over.

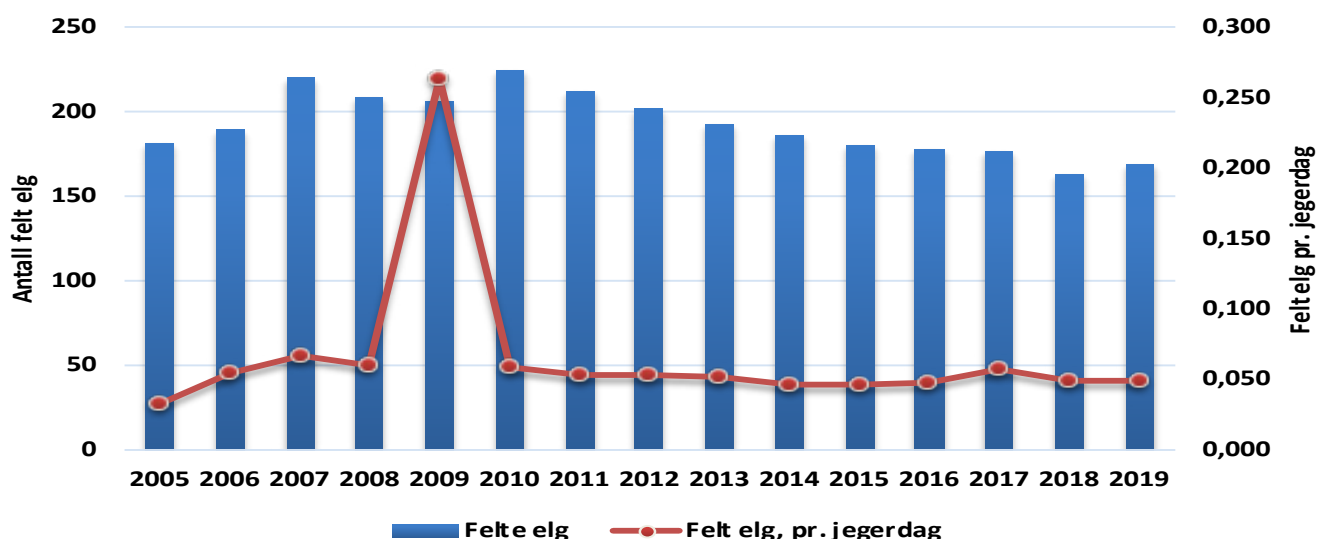
4.3 Elgens bestandsutvikling

Figur 2. Antall elg skutt under jakt (felt elg) og sett elg pr. jegerdag i Engerdal kommune i perioden 2005-2019. Sett elg pr. jegerdag er en indeks på bestandstettheten (antall elg pr. km²). Data fra Hjorteviltregisteret og SSB.

Jaktuttaket sunket gradvis siden 2010, med et bunnår i 2018 med 163 felte elg (Figur 2). Sett elg per. jegerdag har siden 2007 hatt en nedadgående kurve med små variasjoner fra år til år. I 2018 ble det innført ny instruks for rapportering av sett dyr under jaktutøvelsen. Dette har som kurven viser resultert i en vesentlig økning i observerte dyr pr. jegerdag. Tallene før og etter instruksendring er derfor ikke sammenlignbare. Det anbefales å bruke felt elg per. jegerdag som indeks i en overgangsperiode.

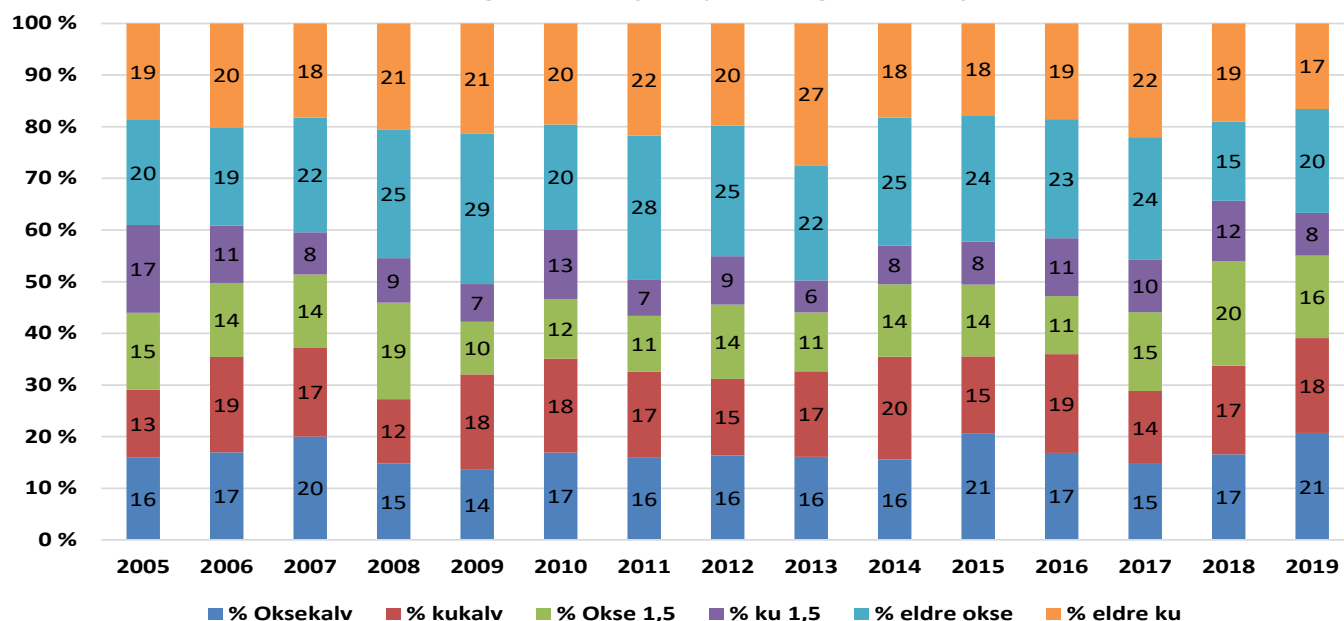
Antall felte elg og felte elg pr. jegerdag

Figur 3. Antall elg skutt under jakt (felt elg) og antall elg felt pr. jegerdag i Engerdal kommune i perioden 2005-2019. Felt elg pr. jegerdag erstatter midlertidig, indeksen sett elg pr. jegerdag i forbindelse med ny telleinstruks for sett elg. Data fra Hjorteviltregisteret og SSB.

Felt elg har siden toppåret i 2010 sunket jevnt og trutt med et midlertidig bunnår i 2018. Felt elg pr. jegerdag har hatt en jevn/ liten reduksjon siden rundt 2010 og frem til i dag. Om dette har vært en villet utvikling (reduksjon for å få opp stammen) eller om det er et resultat av en reell reduksjon i elgbestanden er usikkert. Hvis man skal se på jaktrykket (antall jegerdager) som er relativt konstant kan ting tyde på at det er en faktisk bestandnedgang som har funnet sted.

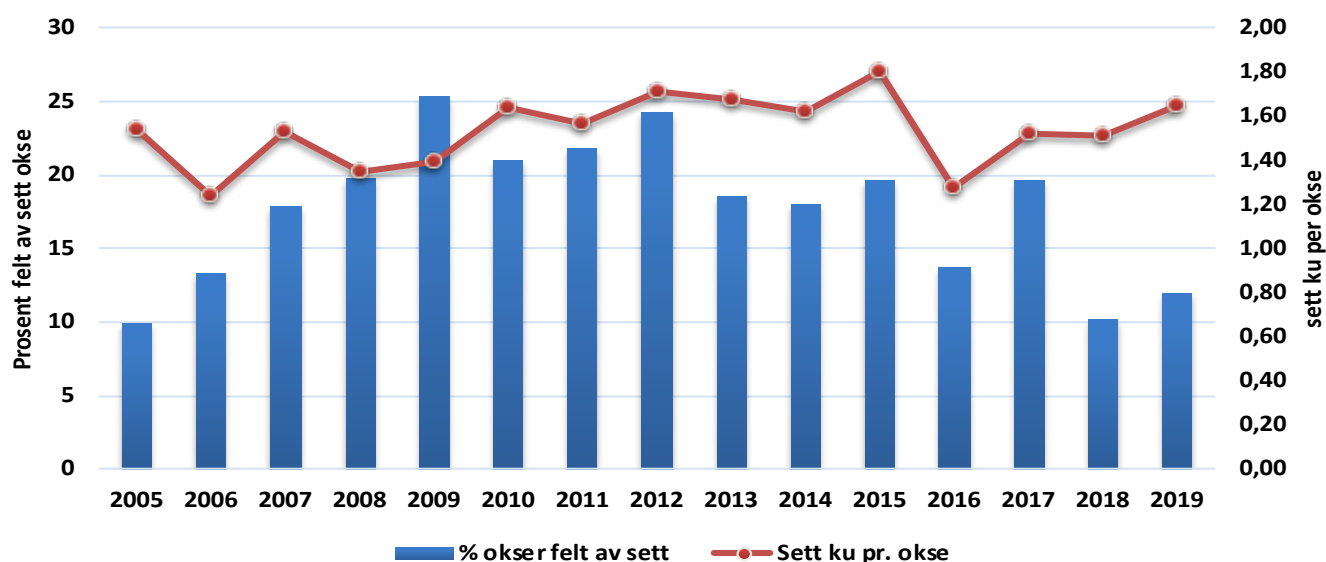
Felte elg fordelt på kjønn og alder i prosent

Figur 4. Felte elg fordelt på kjønn og alder i Engerdal kommune i perioden 2005-2019. Data fra SSB og Hjorteviltregisteret.

Ut fra figur 4 ser det ut til at uttaket de siste årene er rettet mer mot yngre dyr (kalv og 1 ½ år) i bestanden. Dette er svært ønskelig da det er produksjonsdyrene som skal stå for den ønskede økningen i bestanden som det er mål om på lang sikt.

Prosent okse felt av sett og sett ku pr. okse

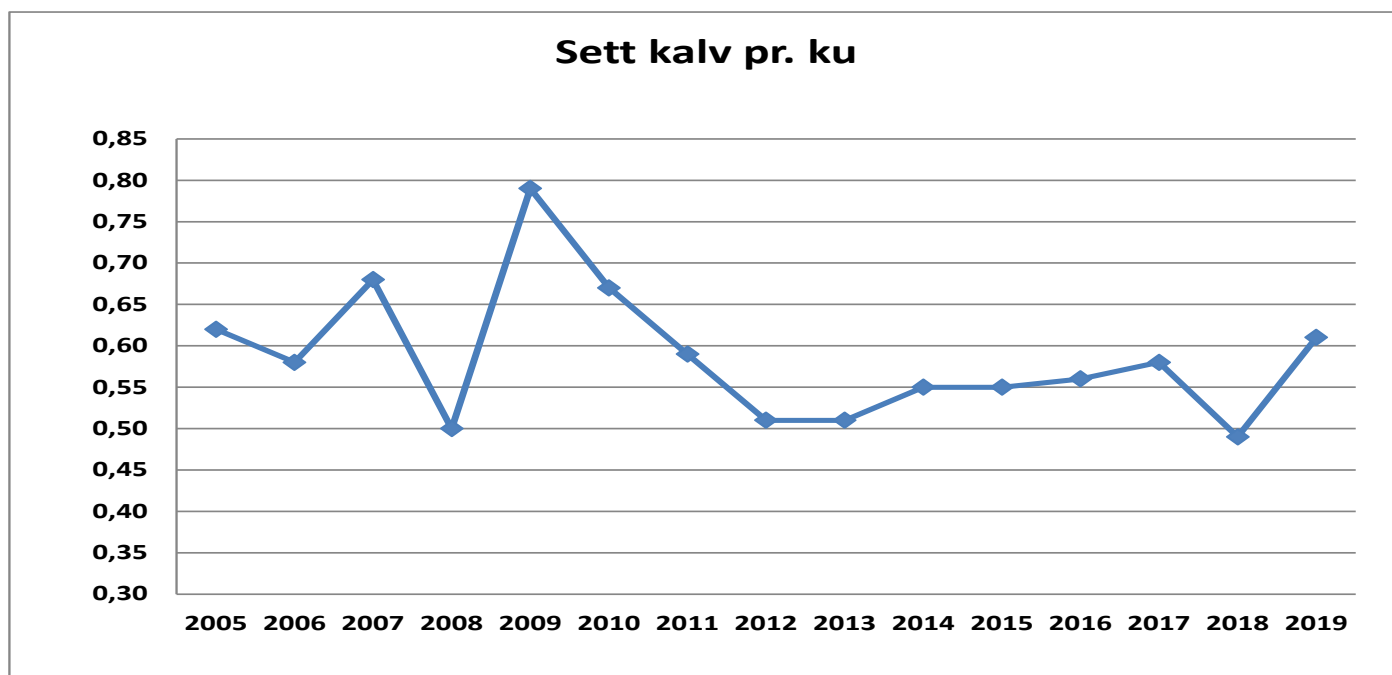

Figur 5. Prosent okse felt av sett og antall sett ku pr. okse i Engerdal kommune i perioden 2005-2019. Sett ku pr. okse viser utviklingen i kjønns sammensetninger for dyr som er ett år og eldre. Data fra Hjorteviltregisteret.

Kjønnsraten i bestanden, målt som sett ku pr. okse, var i perioden 2005-2019 relativt stabil. Kjønnsraten var høyest i 2015, men hadde et dropp i 2016. De siste tre år har det vært en svak økning i ku-okseforholdet og i 2019 ble det observert 1,65 ku pr. okse. Prosent felt okse av sett okse har siden toppen i 2009 med 25%, hatt en jevn reduksjon med litt variasjon fra år til år. I 2019 ble 12 % av observerte okser felt (Figur 5). Dette er en heldig utvikling på bakgrunn av at det kreves tilstrekkelig med eldre okser for å kunne få en sunnere og mer vital bestand.

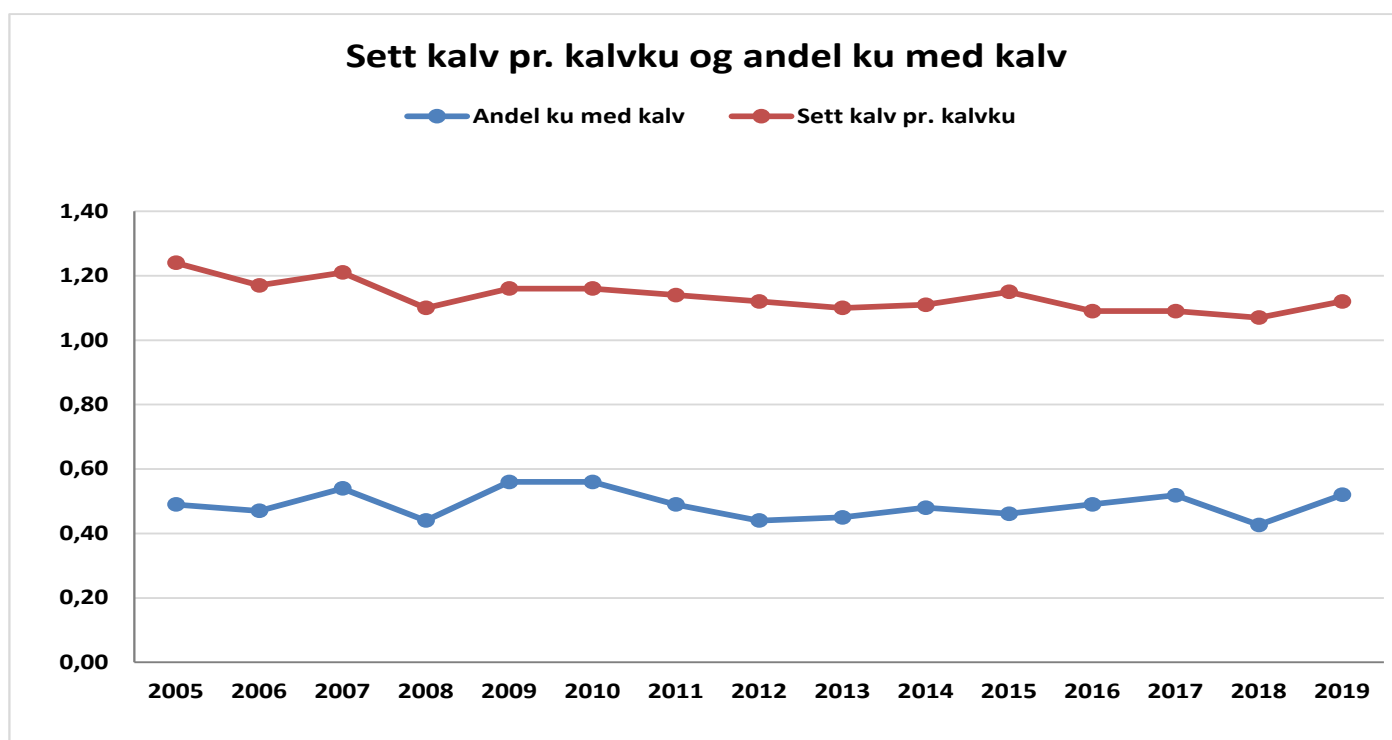

Foto: Eskil Vete Herfindal

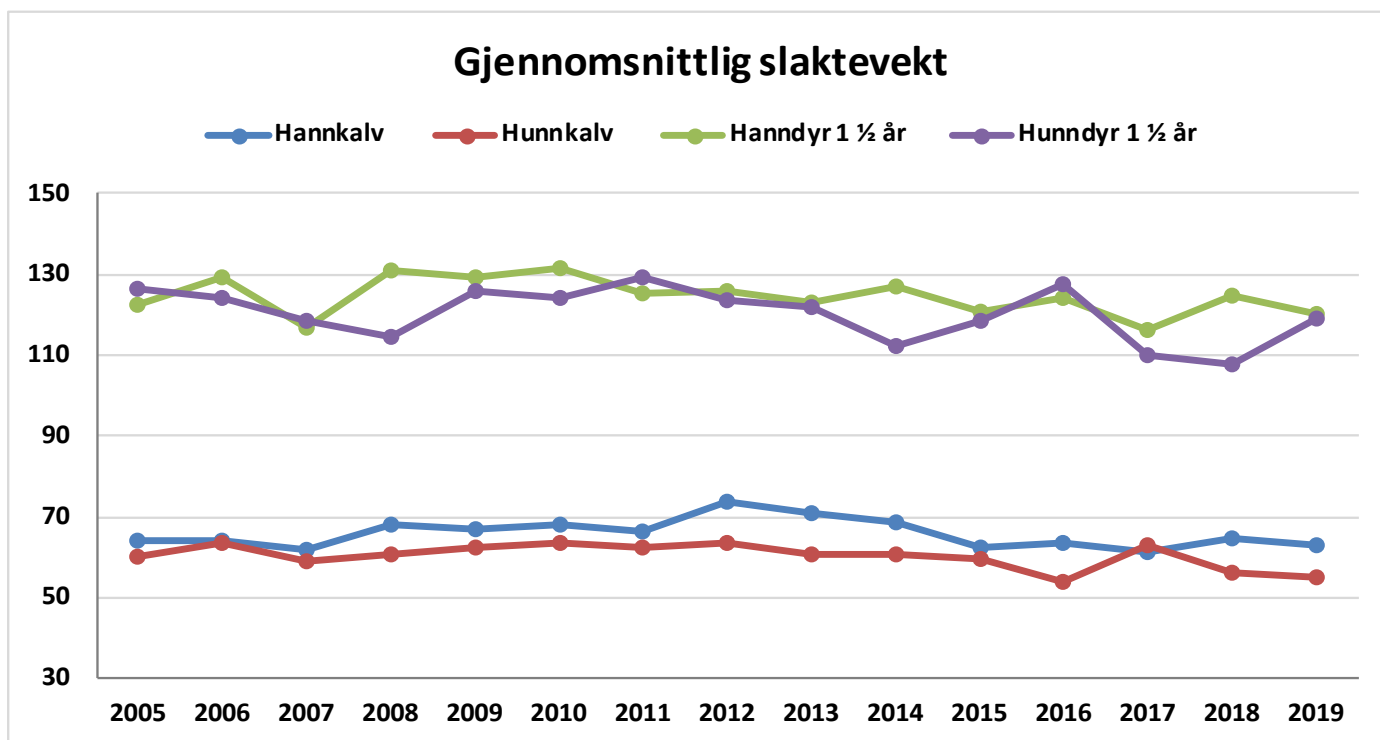
Figur 6. Sett kalv pr. ku i Engerdal kommune i perioden 2005-2019. Sett kalv pr. ku viser utviklingen i kalverekruttring og beregnes ved å dele antall observerte kalver (inkludert enslige kalver) på antall observerte kyr (inkludert kviger). Data fra Hjorteviltregisteret.

Forut for 2012 hadde sett kalv pr. ku en bratt reduksjon. Siden 2012 har sett kalv pr. ku økt jevnlig hvis man ser bort fra 2018, hvor det var en ny reduksjon før økning igjen i 2019.

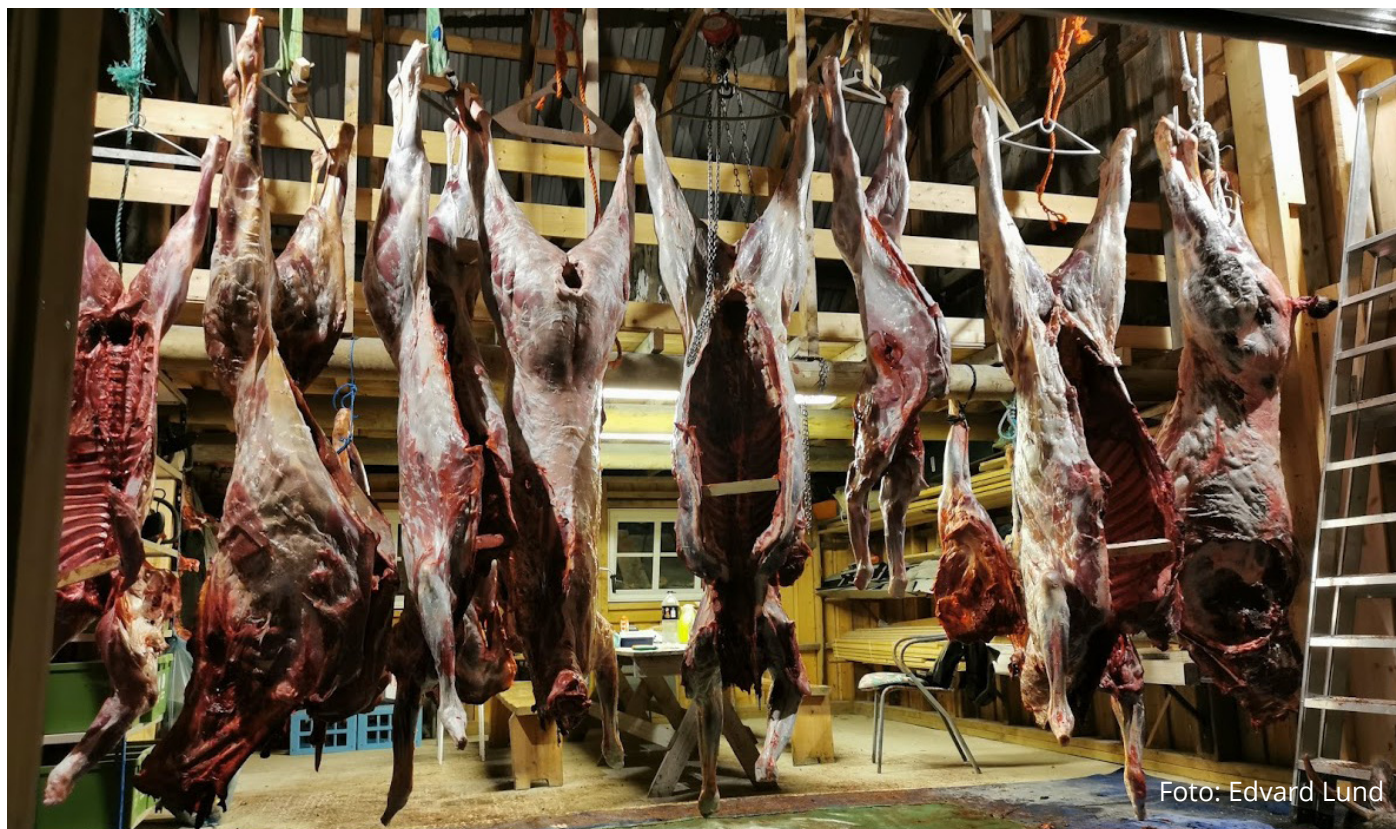
Figur 7. Sett kalv pr. kalvku og sett andel kyr med kalv i Engerdal kommune i perioden 2005-2019. Andel kalveførende kyr med tvillingkalv (tvillingraten) er antall kalv pr. kalvku minus 1. Data fra Hjorteviltregisteret.

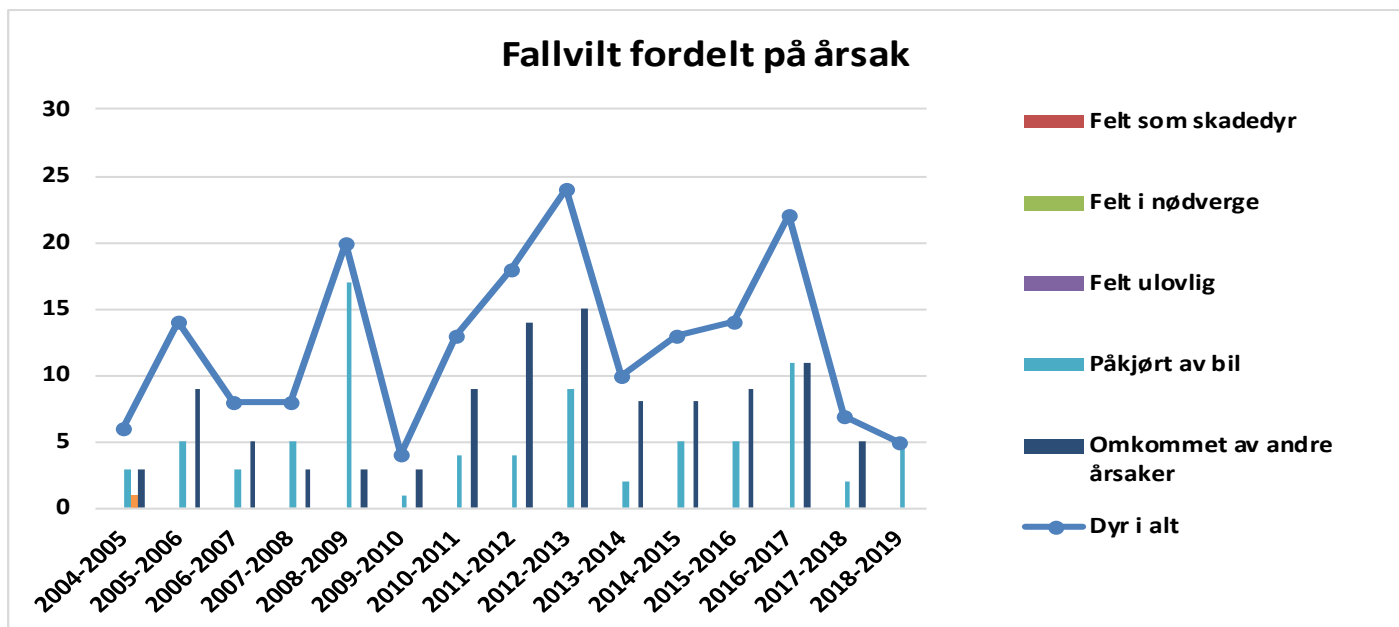
Sett kalv pr. kalvku har hatt en nedadgående trend. I 2019 ble 12 % av de kalveførende kyrne sett med tvillingkalv under jakta (Figur 7), mens 30 % av kalveførende kyr ble sett med tvillingkalv ved tusenårsskiftet (se forrige plan, 2016-2019 og figur 9 side 15). Andel ku med kalv har vært relativt jevn med noe variasjon de siste 15 årene. Omtrent like mange kyr (prosentmessig) har avkom, men at en del færre bærer fram mer enn en kalv. Dette kan skyldes lavere slaktevekter, dårligere kondisjon som igjen kan påvirke kyrnes evne til å produsere tvillingkalver. Endring i kalveavskyting kan også påvirke indeksen.

Figur 8. Gjennomsnittlig slaktevekt for ungdyr og kalv fordelt på kjønn i Engerdal kommune i perioden 2005-2019. Data fra Hjorteviltregisteret, utenom 2017 hvor tall kun var tilgjengelig fra Engerdal statsallmenning.

Datakvaliteten på slaktevektene for Engerdal kommune er av noe begrenset kvalitet. Det er kun noen få år man med sikkerhet vet hvor mange dyr som ligger til grunn for gjennomsnittsvektene. I den grad man kan si noe, så er den generelle trenden at vektene på hannkalv og hanndyr 1 ½ år har holdt seg stabile/noe reduksjon siste planperiode, imens for hunndyrene har det vært en liten reduksjon generelt.

Figur 9. Fallvilt (irregulær avgang) fordelt på årsak i Engerdal kommune for jaktåret 2004/2005 – 2018/2019. Data fra SSB. Heltrukken linje viser antall fallvilt totalt.

I perioden 2005-2019 har det vært varierende antall fallvilt. Disse svingningene kan skyldes spesielt gunstige-/lite gunstige klimatiske forhold enkelte år. I tidsperioden 2016 – 2019 ser det ut til at irregulær avgang har gått noe ned. Den viktigste enkeltårsaken er elg påkjørt av bil (Figur 9).

Tabell 5. Antall elg drept på veg og elg påkjørt av bil, men ikke drept. Antall elg påkjørt, men ikke drept er dyr som er registrert påkjørt men som ikke ble drept i ulykken eller senere avlivet/gjenfunnet. Data fra Hjorteviltregisteret.

År	Påkjørt og drept av bil	Påkjørt av motor- kjøretøy, ikke drept
2005	0	0
2006	0	0
2007	5	2
2008	0	0
2009	1	2
2010	3	0
2011	3	9
2012	10	4
2013	3	0
2014	4	3
2015	4	2
2016	8	4
2017	7	4
2018	2	6
2019	6	5

Foto: Edvard Lund

5. Forvaltningsmål for Engerdal kommune

5.1 Måloppnåelse i forrige planperiode 2015 – 2019

Tabell 6. Oversikt over måloppnåelse for de kortsiktige forvaltningsmålene i forrige planperiode etter endt planperiode. Måloppnåelse er vurdert som 1 = oppnådd, 2 = på riktig vei, men ikke oppnådd, 3 = ikke oppnådd, 4 = negativ utvikling i forhold til målet.

Målparameter	Tilstand start	Kortsiktige mål 2019	Dagens tilstand	Måloppnåelse
Jaktuttak pr. år	194	195	170	4
Vinterbestand	710	710	623	4
Andel felt kalv	33%	33%	33%	1
Andel felt okse 1 ½ år og eldre	37%	36,5	36,9	2
Sett ku pr. okse	1,67	1,6	1,56	1
Andel ku med kalv	45%	Øke	48,85	1
Sett kalv pr. kalvku	1,11	Øke	1,09	4
Sett kalv pr. ku	0,52	Øke	0,56	1
Slaktevekt, hannkalv	71	Stabilisere	63	4
Slaktevekt, hunnkalv	62	Stabilisere	58	4
Slaktevekt, åringsokse	125	Øke	120	4
Slaktevekt, åringsku	119	Øke	112	4
Elg drept av bil i Engerdal	5	Redusere	6	4
Jaktuttak av rådyr	33	Stabilisere 30 – 40 pr. år	37	1
Rådyr drept av bil i Engerdal	8	Redusere	11	4

5.2 Overordna mål for elgforvaltning i Engerdal kommune

Elgbestanden i Engerdal skal forvaltes på en bærekraftig måte. I dette ligger det at elgbestanden skal være sunn og produktiv uten at den skal overbelaste beitegrunnlaget eller være til ulempe for andre samfunnsinteresser. Forvaltningen skal på sin side sikre grunnlag for positive nærings- og rekreasjonsmessige opplevelser for både rettighetshavere, allmennhet, innbyggere og jegere.

5.3 Kortsiktige og langsiktige mål for elgforvaltningen i Engerdal kommune

De kortsiktige og langsiktige målene for elgforvaltningen i Engerdal kommune er angitt i Tabell 7. De kortsiktige målene viser ønsket tilstand i slutten av planperioden (2024), mens de langsiktige målene angir ønsket tilstand i 2029. Dagens tilstand for overvåkingsparametrene er angitt som et gjennomsnitt for de tre siste årene for å redusere innflytelsen av tilfeldigheter. I Tabell 7 viser vi også hvilke styringsverktøy (virkemiddel) som hovedsakelig vil bli benyttet, og en subjektiv vurdering av sannsynligheten for å oppnå målet.

Tabell 7. Forvaltningsmål og styringsverktøy for elgforvaltningen i Engerdal kommune i planperioden (2020 - 2029). Se under for utfyllende kommentarer. Måloppnåelsen er vurdert som 1= stor sjanse for måloppnåelse, 2=middels sjanse for måloppnåelse, 3=liten sjanse for måloppnåelse.

Målparameter	Dagens tistand 2017 - 2019	Kortsiktig mål 2024	Langsiktig mål 2029	Styringsverktøy kortsiktig mål	Mål- oppnåelse kortsiktige mål
Jaktuttak pr. år	170	180	195	Stabilisere for så å øke uttaket	3
Vinterbestand	623	650	710		3
Andel felt kalv	33 %	33 - 34%	34 - 35 %	Stabilisere/øke kalveuttak	1-2
Andel felte okser 1 ½ år og eldre	36,9%	35,5 – 35%	35 - 34,5%	Redusere uttaket av okser	1-2
Felt elg pr. jegerdag	0,052	Stabilisere/ øke	0,057	Stabilisere bestanden	1-2
Sett ku pr. okse	1,56	1,5	1,5	Redusere uttaket av okser	1-2
Andel ku med kalv	48,85	Øke	50%	Fokusere uttaket på yngre kyr	3
Sett kalv pr. kalvku	1.09	Øke	1,2	Holde tettheten moderat	3
Sett kalv pr. ku	0.56	Øke	0,58		3
Slaktevekt, hannkalv	63	Øke	70	Holde tettheten moderat	3
Slaktevekt, hunnkalv	58	Øke	62	Holde tettheten moderat	3
Slaktevekt, åringsokse	120	Øke	130	Holde tettheten moderat	3
Slaktevekt, åringsku	112	Øke	120	Holde tettheten moderat	3
Elg drept av bil i Engerdal	6	Redusere	3	Rydding langs veiene	2-3
Jaktuttak på rådyr	37	Stabilisere	30 - 40		1
Rådyr drept av bil i Engerdal	11	Redusere	5	Rydding langs veiene	2-3

5.4 Utfyllende kommentarer for Engerdal kommune

Bestandsstørrelsen målt i antall felte elg har for de tre siste årene vært i overkant av 170 dyr i gjennomsnitt. Kommunen har som et langsiktig mål at man skal kunne felle totalt 195 elg pr. år. Dagens vinterbestand er teoretisk beregnet til omkring 623 dyr. Dette er en relativt betydelig nedgang i fra start av forrige planperiode hvor tallet var 710. For at man på lang sikt skal kunne felle ca. 195 dyr, må vinterbestanden opp i anslagsvis 750 dyr. For å nå målet må avskytningen i starten være moderat, og sannsynligvis som på nåværende tidspunkt (170 dyr) eller noe lavere. Deretter kan avskytningen økes når antallet elg sett pr. jegerdag viser bestandsvekst. En forutsetning for beregningen er at produktiviteten i bestanden er på dagens nivå eller høyere. Dersom produktiviteten fortsetter å synke vil vinterbestanden måtte økes mer for å produsere det ønskede jaktuttaket. Alternativt kan kjønnsraten dreies i retning av flere kyr i bestanden (høyere antall ku sett pr. okse) slik at flere kalv kan produseres fra samme vinterbestand. I så fall må bestandsmålet om redusert kjønnsrate fravikes.

Dersom levestandardene ved dagens bestandstetthet er gode, kan produktiviteten og slaktevektene øke over tid. Nedgangen i kalverekruttering startet i etterkant av de høye bestandstetthetene på 1990-tallet da konkurransen om maten sannsynligvis var langt høyere enn nå. Erfaringene fra mange områder er imidlertid at produktiviteten og vektene kan forbli lave over mange år selv etter at bestanden er redusert vesentlig. Det nest beste en kan håpe på er derfor at produktiviteten ikke fortsetter å synke. I fortsettelsen er det derfor viktig at kommunen følger med på utviklingen i rekrutteringsindeksene og slaktevekter fra år til år, og eventuelt modererer forvaltningsmålene dersom disse indeksene synker ytterligere.

Elgpåkjørsler er et lite problem for elgforvaltningen i Engerdal kommune. Det påkjøres fortsatt få dyr med dødelig utgang hvert år, og nivået er lavt sammenlignet med tall fra resten av landet. Så lenge problemet er av dagens omfang ser vi liten grunn til å benytte mye ressurser for å redusere det ytterligere.

Tabell 7 er basert på kvalifisert analyse av hvordan elgbestanden er i dag, hvordan den har vært bakover i tid, og hvordan man tror utviklingen blir framover ut i fra de valg man foretar seg. Man har tatt utgangspunkt i at Engerdal kommune ønsker en svak økning av bestanden, noe som gir grunnlag for en svak økning i jaktuttaket. Underveis må det tas høyde for at ikke alt går i ønsket retning, og det er da viktig at man eventuelt setter inn kraftigere tiltak hvis det trengs for å nå de langsiktige målene.

Foto: Edvard Lund

Kartlegging av skrantesjuke (Chronic Wasting Disease – CWD)

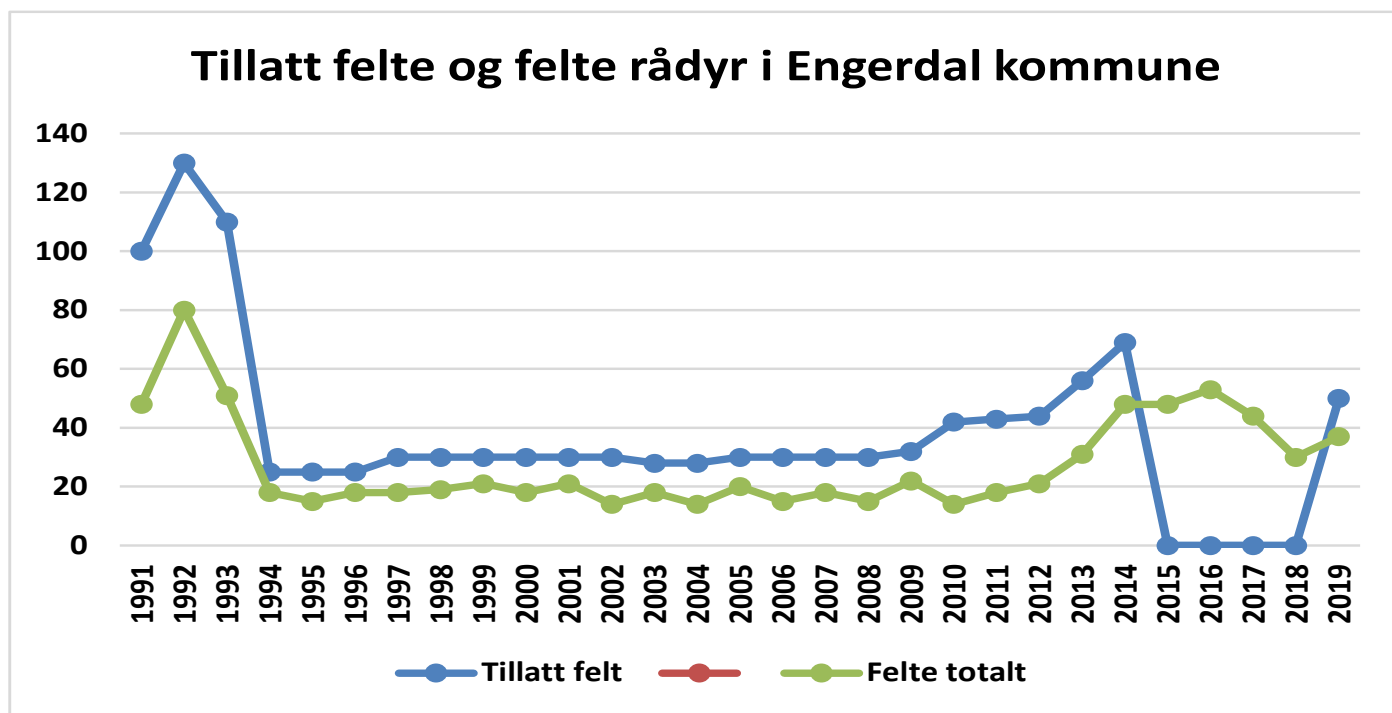
Skrantesjuk (CWD) er en smittsom, dødelig prionsykdom som i flere tiår har vært kjent hos hjortedyr i Nord-Amerika. I 2016 blei denne alvorlige dyresykdommen for første gang påvist hos villrein og elg i Norge, og i 2017 ble den også påvist på hjort. Sykdomstegn er blant annet avmagring og unormal oppførsel, men hjortedyr kan også ha skrantesjuke uten å vise sykdomstegn. Testing av hjortedyr for skrantesjuke gjøres gjennom et overvåkingsprogram som Veterinærinstituttet driver på oppdrag fra Mattilsynet.

I forhold til problematikken rundt CWD forholder kommunen seg til de til enhver tid gjeldende nasjonale retningslinjer.

Alt fallvilt av elg, hjort, rådyr og villrein som er ett år eller eldre, skal testes for skrantesjuke. Dyret testes for skrantesjuke ved at hjerneprøve og svelglimfeknuter sendes til Veterinærinstituttet for undersøkelse. Kommunen og kommunalt ettersøkspersonell er pålagt å varsle lokalt Mattilsyn om alle fallvilt av elg, hjort, villrein og rådyr som er eldre enn 12 måneder. Hensikten er at det skal tas prøver av dyret. I mange tilfeller er det ressursbesparende at kommunalt ettersøkspersonell tar ut prøvene i stedet for Mattilsynet da de likevel håndterer fallviltet. Når kommunen selv tar prøver, anses varslingsplikten som overholdt. Engerdal kommune oppfylder varslingsplikten ved at kommunalt ettersøkspersonell tar prøver og leverer videre til kommunens kontaktperson, som videresender disse til Veterinærinstituttet.

5.5 Forvaltning av rådyr i Engerdal kommune

Figur 9. Tillatt felte og felte rådyr i Engerdal kommune i perioden 1991 - 2019. Data for 1991 – 2014 er levert direkte fra Engerdal kommune, imens tallene for 2015 – 2019 er hentet fra Hjorteviltregisteret.

Som vist i figur 9 har fellingstallene på rådyr sunket litt siden forrige målsetting ble satt slik at avskytingen noe er i tråd med de langsiktige målsettingene i kommunen.

Obs: Det vises til at det for årene 2015 – 2018 ikke har vært mulig å oppdrive tall for antall tildelte rådyr for Engerdal kommune. Dette er en feil i statistikken.

Dagens bestand:

Engerdal er i grenseland for rådyrets utbredelse. Rådyr er utsatt og sårbar når det gjelder klima og predasjon, og bestanden kan bli kraftig redusert i våre områder ved harde vintre og ved en økning i gaupe- og revebestanden. I starten av forrige planperiode (2015 – 2019) ble det skutt forholdsvis mye rådyr, dette kan skyldes fordelaktige vintre (lite snø), lavere predasjonstrykk fra gaupe og rev. Det ble felt i snitt 37 rådyr i perioden 2017-2019 sammenlignet med 49 i 2014-2016 og 23 i perioden 2011-2013. Denne utviklingen er i tråd med den kortsiktige og langsiktige målsettingen om et uttak på mellom 30 – 40 rådyr årlig fra forrige planperiode.

Foto: Synnøve Ingulfsvann

Målsettinger:

Rådyrbestanden skal forvaltes på en bærekraftig og kunnskapsbasert måte og sikre balanserte økosystem som ivaretar naturmangfoldet og samfunnsinteresser. Kvotefri jakt kan tildeles vald med 20 ganger minstearealet jf. forskrift. Viltstellområdene etablerer som i dag avskytningsplaner som legger opp til en naturlig og bærekraftig kjønns- og alderssammensetning. Bestanden må best mulig tilpasses beiteressursene gjennom året i et langsiktig perspektiv. Dersom vi opplever spesielt harde vintre eller ser en økning i predasjon, påkjørsler eller øvrige faktorer som bidrar til å redusere bestanden i perioden 2020-2029 må kommunen og viltstellområdene iverksette tiltak og redusere antallet fellingstillatelser. Aktuelle tiltak for å redusere antallet viltpåkjørsler og annen irregulær avgang til et minimum kan være:

- Rydding av vegetasjon langs vei på utsatte strekninger.
- Flytte foringsplasser lengre unna veier (Obs: følg de til enhver tid gjeldende regler angående foring av ville dyr jfr CWD-forskriften).
- Skilting og informasjon.
- Fjerne gamle sauegjerder som ikke er i bruk.
- Hindre lagring av rundballer langs vei.

Engerdal kommune ønsker å opprettholde en sunn og bærekraftig rådyrbestand som tåler et uttak på 30 – 40 dyr pr. år. Kommunen ønsker å støtte viltstelltiltak som bidrar til å opprettholde bestanden på dagens nivå og reduserer irregulær avgang. Det kommunale viltfondet kan gi tilskudd til slike vilttiltak, de år det er tilgjengelige midler. Kommunen og valdene bør også sette i verk tiltak for å øke kunnskapsgrunnlaget om bestandene.

Foto: Håkon Haukø Skorstad Nesset

Foto: Ioa Nesset

5.6 Hjort – en ny art og ressurs i Engerdal kommune

Det rapporteres om stadig økende mengde observasjoner av hjort i Engerdal kommune. Dette er en ny art som kommune ser kan ha potensiale til å bli et ettertraktet jaktobjekt. Kommunen ser behovet for å være fremoverlent når det kommer til forvaltningen av denne arten i kommunen. I våre fem tilgrensende nabokommuner (Os, Rendalen, Røros, Tolga og Trysil) er det åpnet for jakt på hjort. I 2019 ble det tilsammen felt 106 hjort i disse fem kommunene (kilde Hjorteviltregisteret).

Generelt om etableringsmønsteret til hjorten i nye områder.

Den vanlige utviklingen i et område som ikke har hatt hjort før er at hanndyrene kommer inn først og slår seg ned. Deretter kommer hunndyrene etter hvert. Det kan gjerne ta lang tid (mange år) fra de første observasjonen av hjort blir kjent, til hjorten etablerer seg og at det etableres en reproduserende stamme. Det er her viktig at forvaltningsmyndighet (kommunen) følger med på utviklingen når det etablerer seg en ny art som hjorten.

Foto: Ida Nesset

Hva skal til for å åpne for hjortejakt i Engerdal kommune

For å kunne åpne for jakt på en ny hjorteviltart er det stilt noen spesifikke krav i Hjorteviltforskriften, se § 5 i forskriften. Et av kravene er dokumentasjon på at arten (hjorten i dette tilfellet) har etablert seg i kommunen, og at den produserer et høstingsverdig overskudd. Det er ikke fastsatt hvilken dokumentasjon som må foreligge før man kan åpne opp for jakt, men det er nærliggende å tro at ulike «bevis» på at det foregår reproduksjon i kommunen vil være et godt grunnlag som dokumentasjon på et høstingsverdig overskudd. Det finnes forskjellige metoder for innhenting av slik dokumentasjon.

Synsobservasjoner:

Innhenting av slik dokumentasjon kan foregå på forskjellige måter. Systematisk innhenting av synsobservasjoner (føring av sett hjort) under elg og rådyrjakt. Denne metoden kan gjennomføres på lik linje som sett elg, bare ved rapportering direkte til kommune. Slike observasjoner vil skape et bilde på utviklingen i bestandsstørrelsen- og bestandssammensetningen (kjønns- og alderssammensetningen) av de rapporterte dyrene.

Bildematerialer:

Systematisk innhenting av fotomateriell ved bruk av viltkamera som man plasserer rundt om i områder hvor det er observert hjort tidligere. Dette er en metode hvor man får god dokumentasjon på hvordan det står til uten store menneskelig innsats. Det vises til et prosjekt som ble gjennomført av Steigen kommune i Nordland fylke på rådyr for å dokumentere rådyrbestanden, hvor begge disse metodene ble kombinert (synsobservasjoner og viltkameraer). Dette resulterte i at de åpnet opp for rådyrjakt for noen år siden. Slik systematisk innhenting av dokumentasjon bør gjennomføres i regi av kommunen, med valdene som bidragsyter. Observasjoner, fotobevis etc. som beskrevet over er mulige kilder for å ha et grunnlag for å kunne si noe om bestanden, og dermed ha et godt grunnlag for å fatte en fremtidig beslutning om å åpne for jakt på hjort i kommunen.

Foto: Ida Nesset

Foto: Ida Nesset

Forvaltningsråd ved fremtidig åpning av hjortejakt i Engerdal kommune

Kommunen har ikke anledning til å vedta/bestemme at det ikke skal være hjort i en kommune, men har mulighet til å legge opp til en forvaltning som skal holde bestandsstørrelsen på et lavt nivå. Som beskrevet tidligere er det som regel bukker som koloniserer nye områder først. Disse vil da også naturlig være i overtall når det først åpnes for jakt. I flere kommuner hvor hjorten er ny art ser man at jakttrykket på eldre dyr er større enn på ungdyrene (kalv/ungdyr). Dette er stikk i strid med hvordan forvaltningen bør legges opp. I starten bør jakttrykket i all hovedsak ligge på kalv og ungdyr. Disse representerer det høstbare overskuddet som er ment å høstes fra.

5.7 Innsamling av data

Jegerne bør fortsette registrering og innsamlingen av nøkkeldata fra felte og sette elg i neste planperiode (tabell 7). Dette innbefatter daglige registreringer av sette- og felte elg på jaktfeltnivå. Det er ønskelig at jegerne tar i bruk elektronisk registrering av sett- og skutt elg på www.hjorteviltregisteret.no eller sett-og skutt-appen for registrering av sette- og skutte elg, skutte rådyr, samt tilhørende slaktevekter. Registrering av slaktevekter er ikke forskriftsfestet fra sentralt hold, men kan kreves/pålegges av kommunen.

Hjorteviltregisteret

Nasjonal database fra jakt på elg, hjort, rådyr og villrein, og fallvilt av utvalgte arter

Ny versjon av Hjorteviltregisteret er nå lansert. Det er foreløpig en begrenset del av registeret som er operativ, men det oppdateres fortløpende med nye funksjoner.

Fylke- og kommunesammenslåing

Hjorteviltregisteret har oppdatert til ny kommune- og fylkesstruktur. Har du spørsmål om hva som har skjedd for din kommune ta kontakt med support på epost support@naturdata.no.

Innsyn og historiske data

Den gamle innsynsløsningen av Hjorteviltregisteret finner du på adressen gammel.hjorteviltregisteret.no. Innsynet er åpent for alle. Du får en advarsel når du går inn på siden, men den er trygg å besøke.

FOTO: EGIL J. DANIELSEN

Tabell 8. Fordeling av arbeidsoppgaver i neste planperiode.

Arbeidsoppgave	Valdet / jaktfeltet	Kommunen
Sett- og skutt elg-data	Registrere antall sette- og skutte dyr, med tilhørende slaktevekter og jaktinnsats på dagnivå på www.hjorteviltregisteret.no eller via sett- og skutt appen.	Avslutter jakta for kommunen
Slaktevekter	Jaktlag/jeger veier dyrene og registrerer dette på www.hjorteviltregisteret.no eller via sett- og skutt-appen Valdansvarlige med valdansvarligrettigheter godkjenner data for sitt vald.	Godkjenner data
Fellingsstatistikk	Sender inn fellingsrapporten (valdrapport) etter endt jakt	Legger inn data i Hjorteviltregisteret
Ettersøk	Alle vald må ha godkjent hund	Påse at det stemmer
Kontrollfunksjon		Kommunen leier inn
Jegermøte	Bred deltakelse	Gjennomføre årlige møter med valdansvarlige. Temaer vil blant annet være forvaltning og revidering av Hjorteviltplanen. I tillegg avholde jaktlederkurs / andre samlinger.
Observere beitegrunnlag	Melde inn skogskade	Vurdere beitekartlegging som tiltak

5.7.1 Årlig revisjon

Rettighetshaversiden bør sammen med kommunen hvert år ta en evalueringsrunde etter avsluttet jakt, for å se på om man er på rett vei i forhold til de målene man har satt seg. Det kan være vanskelig å evaluere etter bare ett år, men trendene for indeksene vil vises etter hvert. Ser man at det bærer galt av sted, må man ta nødvendige grep til neste års jakt.

5.7.2 Rullering av bestandsplaner

Rullering av bestandsplan betyr at man lager en ny bestandsplan for kommende 2-5 års periode. Det viktigste utgangspunktet for rullering av en bestandsplan er en evaluering av den foregående, og det er da viktig at målene som er satt er etterprøvbare. I den kommunale Hjorteviltplanen er dette et særdeles viktig poeng.

5.7.3 Tiltak for å nå langsiktige mål og mål i bestandsplanperioden

Jegerne er de som i praksis står for forvaltningen av elgstammen. En forutsetning for å kunne lykkes med en forvaltning slik man ønsker, er derfor at jegerne gjennomfører jakta målrettet. Kommunen kan legge opp til en årlig viltsamling der man i fellesskap går gjennom resultatene fra årets jakt sammen med jegerne. Dette er en bra arena for å utveksle erfaringer, og vurdere om man jobber seg mot de målene som er satt i den kommunale Hjorteviltplanen og i bestandsplanene. Ønsker man å heve kompetansen ytterligere blant jegerstanden, kan man legge opp til kurs i vinterhalvåret, slik at alle er bedre skolerte før neste års jakt.

Foto: Edvard Lund

Valdansvarlig representant: I forskrift om forvaltning av hjortevilt av 08.01.2016 defineres valdansvarlig representant på følgende måte: Et hvert vald skal ha en representant som opptre på vegne av jaktrettshaverne i valdet overfor kommunen eller villreinnemda i saker som berører valdet.

Dersom der har skjedd endringer med valdets grenser, eiendomsforhold eller tellende areal i løpet av siste jaktår, skal valdansvarlig representant melde dette til kommunen eller villreinnemda innen 1. mai.

6. Formalia

6.1 Hjorteviltåret, datoer, frister og rapportering

Jaktåret starter 1. april i år en og avsluttes 31. mars i år to. Gjennom jaktåret er det en del viktige datoer som kommunen og valdansvarlig representant må forholde seg til.

6.2 Viktige datoer å forholde seg til

Tabell 9. Fordeling av ansvar i neste planperiode.

Dato:	Hva:	Hvem:
15. januar	Forslag til endring av minsteareal fremmes overfor kommunen (§6)	Parter med interesse
1. mai	Melding til kommunen om eventuelle endringer i valdet (§11)	Valdansvarlig representant
15. mars	Forskrift om minsteareal fastsettes (§6)	Kommunen
1. mai	Søknad om godkjenning av vald og bestandsplanområde sendes til kommunen (§10 og §13)	Valdansvarlig representant
15. juni	Godkjenning av vald for jakt på elg, hjort, rådyr (§11)	Kommunen
15. juni	Fellingstillatelsene skal være sendt til valdansvarlig representant (§18)*	Kommunen
14 dager etter siste jaktdag	Rapportere årets fellingsresultat av elg og rådyr (§32)*	Valdansvarlig representant
30 dager etter siste jaktdag	Rapportere årets fellingsresultat for kommunen til Statistisk sentralbyrå (§32) *	Kommunen
15. juni	Fellingstillatelsene er sendt til valdansvarlig representant (§18) *	Kommunen
14 dager etter siste jaktdag	Rapportere årets fellingsresultat av elg og rådyr (§32) *	Valdansvarlig representant

Gjøremål som er merket *, skal gjennomføres hvert

Naturdata er en privat bedrift med kontor i Røyrvik. Firmaet har ansatte med bakgrunn innen grønn sektor.

Våre viktigste produkter og tjenester:

- Drift, utvikling og support knyttet til det nasjonale Hjorteviltregisteret
- Kurs i bruk av Hjorteviltregisteret
- Bearbeiding og tilrettelegging av data for ulike aktører
- Innlegging og kvalitetssikring av sett elg-/sett hjort-data i Hjorteviltregisteret
- Foredrag om Hjorteviltregisteret og relaterte tema
- Hjorteviltplaner på kommunalt, regionalt eller fylkesplan
- Elgrapporter og Hjorterapporter
- Arrangerer årlig Naturdatas viltkonferanse på Værnes

www.naturdata.no

[naturdataas](https://www.facebook.com/naturdataas)

firmapost@naturdata.no

Stadionveien 6 – 7898 Limingen
tlf. 74 33 53 00